

др *Сандра* ФИШЕР-ШОБОТ
асистент Правног факултета Универзитета у Новом Саду

РОК ЗА ПРЕГЛЕД РОБЕ У ПРАВУ МЕЂУНАРОДНЕ ПРОДАЈЕ

Резиме

Правила садржана у Конвенцији УН о уговорима о међународној продаји робе предвиђају да је купац дужан да прегледа испоручену робу и да о њеним евентуалним недостацима блаовремено и уредно обавести продавца. Дужности прегледа робе код уговора о међународној продаји има велики теоријски и практични значај. Чл. 38 БК изричито регулише да је купац дужан да прегледа робу и време у ком то треба да учини. Посредно се из конвенције може одредити место прегледа, као и на који начин и у ком обиму је потребно прегледају робу. Предмет анализе у овом раду је рок у којем је купац дужан да прегледа робу.

Кључне речи: *саобразности робе, преглед робе, рок за преглед робе, Бечка конвенција.*

І Увод

Правила садржана у Конвенцији УН о уговорима о међународној продаји робе¹ (у даљем тексту: Бечка конвенција, БК) предвиђају да је купац дужан да прегледа испоручену робу и да о њеним евентуалним недостацима блаовремено и уредно обавести продавца.

---

1 Конвенција Уједињених Нација о уговорима о међународној продаји робе (*Службени лист СФРЈ* 10/1/84 од 31.12.1984; даље у фуснотама: БК).

Преглед робе није правна обавеза, него *дужности* (*die Obliegenheit*).² Дужност значи „обавезу према самом себи“³, а не према другој уговорној страни. Дакле, преглед робе за купца представља додатно оптерећење. Неизвршење прегледа не представља повреду уговора и због тога продавац не може од купца захтевати да прегледа робу нити има према њему захтев за накнаду штете.

Основни циљ прегледа је да купац брзо стекне утисак о стању испоручене робе и открије недостатке у квалитету, количини, врсти и паковању.

Дужност купца да прегледа робу је тесно повезана са његовом дужности обавештавања. Преглед робе најчешће претходи обавештењу и припрема га. Међутим, преглед робе није предуслов уредне пријаве недостатака. То значи да ће, уз испуњеност других законских услова, обавештење купца производити дејство и онда кад он робу није довољно или није уопште прегледао. Такође, неизвршење прегледа робе и нестављање приговора због недостатака не штети купцу ако се ради о скривеном недостатку, односно ако несаобразност не би могла да се открије приликом одговарајућег прегледа.⁴ Изузетно, неизвршење прегледа неће штетити купцу у случају несавесности продавца, односно кад се недостатак саобразности односи на чињенице које су продавцу биле познате или му нису могле бити непознате, а он их није открио

2 Ulrich Magnus, *J. von Staudingers Kommentar zum Bürgerlichen Gesetzbuch: Wiener UN-Kaufrecht (CISG)*, Sellier-de Gruyter, Berlin 2005, стр. 388; Peter Schlechtriem, Ingeborg Schwenzer (ed.), *Commentary on the UN Convention of the International Sale of Goods (CISG)*, New York, 2005², стр. 448; Karsten Schmidt (Hrsg.), *Münchener Kommentar zum Handelsgesetzbuch*, München 2004, стр. 523; Wolfgang Krüger, Harm Peter Westermann (Hrsg.), *Münchener Kommentar zum Bürgerlichen Gesetzbuch*, Band 3, 4. Auflage, München, 2004, стр. 2385; Heinz Georg Bamberger, Herbert Roth (Hrsg.), *Kommentar zum Bürgerlichen Gesetzbuch*, Band 3, München, 2003, стр. 2827.

3 Max Hutter, *Die Haftung des Verkäufers für Nichtlieferung bzw. Lieferung vertragswidriger Ware nach dem Wiener UNCITRAL-Übereinkommen über internationale Warenkaufverträge vom 11. April 1980*, Allgäu, 1988, стр. 70.

4 „Купцу не може штетити ако је пропустио преглед, кад нормалан преглед не би могао открити недостатак“ – BGH NJW 1982, 2730. Наведено према Rolf Herber, Beate Czerwenka, *Internationales Kaufrecht – Kommentar zu dem Übereinkommen der Vereinten Nationen vom 11. April 1980 über Verträge über den Internationalen Warenkauf*, München, 1991, стр. 175. Видети и Finland, *Helsinki Court of Appeal (Steel plates case)*, 29 January 1998.

Исто тако Christoph Brunner, *UN-Kaufrecht – CISG – Kommentar zum Übereinkommen der Vereinten Nationen über Verträge über den internationalen Warenkauf von 1980 – Unter Berücksichtigung der Schnittstellen zum internen Schweizer Recht*, Bern, 2004, стр. 215; Heinrich Honsell (Hrsg.), *Kommentar zum UN-Kaufrecht*, Berlin, Heidelberg 2010, стр. 410; P. Schlechtriem, I. Schwenzer (ed.), *нав. дело*, стр. 448; K. Schmidt (Hrsg.), *нав. дело*, стр. 523; H.G. Bamberger, H. Roth (Hrsg.), *нав. дело*, стр. 2824.

купцу,⁵ као и кад је купац имао разумно оправдање за необавештавање продавца.⁶

Основна разлика између дужности прегледа робе и дужности обавештавања продавца о недостацима се огледа у томе што купац не трпи никакве санкције ако не изврши преглед робе. Ипак, он у том случају сноси ризик постојања несаобразности, односно сноси ризик да не успе са приговором. Ако због неизвршеног прегледа недостаци на роби буду откривени прекасно (по протеку рока за обавештавање) купац губи право да се на њих позива. Према томе, у интересу је купца да правовремено и уредно прегледа робу. С друге стране, необавештавање о несаобразности води губитку права.

Поред примарне функције прегледа, која се састоји у откривању недостатака робе и припреми рекламације, значај прегледа робе се огледа и у следећем. Преглед треба да одреди кад је, ако није извршен преглед, купац *морао* открити несаобразност робе и од тог тренутка почиње да тече разуман рок за обавештавање продавца о несаобразности. Поред тога, према чл. 49(2)(б)(и) БК купац губи право да раскине уговор ако то не учини у разумном року пошто је сазнао или *морао* сазнати за повреду.

II Почетак рока за преглед робе

Купац је дужан прегледати робу или је дати на преглед у што је могуће краћем року, зависно од околности.⁷ Потребно је разликовати кад рок за преглед почиње да тече и његово трајање. Ради се о питањима која се примарно одређују уговором, обичајима и праксом успостављеном између страна. Правило садржано у конвенцији има допунски значај.

Рок за преглед почиње да тече најраније са тренутком испоруке.⁸ Конвенција допушта одступање од наведеног правила у два случаја. Прво, када уговор о продаји предвиђа превоз робе почетак рока за преглед се одлаже до њеног стижања у место опредељења⁹ и друго, уз испуњење одређених претпоставки, почетак рока за преглед се одлаже ако је купац у току превоза робе променио њен правац или је даље отпремио.¹⁰

5 Видети чл. 40 БК.

6 Видети чл. 44 БК.

7 Чл. 38(1) БК.

8 Burghard Piltz, *UN-Kaufrecht: Gestaltung von Export- und Importverträgen; Wegweiser für die Praxis*, 2. Auflage, Bonn, 1996, стр. 61.

9 Видети чл. 38(2) БК.

10 Видети чл. 38(3) БК.

Питање које у конвенцији није изричито решено и које ће бити анализирано је кад почиње рок за преглед код превремене и задоцнеле испоруке.

1. Основно правило

Под условом да не постоји другачији споразум страна и да не постоје услови за примену чл. 38(2) и (3) БК, рок за преглед почиње у тренутку извршења испоруке.¹¹

Почетак рока за преглед робе директно зависи од обавезе испоруке и њеног садржаја. Тренутак испоруке је без ограничења меродаван кад је продавац дужан да испоручи робу у купчевом седишту. Тада је обавеза испоруке обавеза доношења (*die Bringschuld*).¹² Ако испорука представља дуг који се дугује (*die Holschuld*) тј. ако продавац своју основну обавезу извршава стављањем робе на располагање купцу на одређеном месту у одређено време, онда рок за преглед робе почиње у тренутку кад је роба купцу стављена на располагање.

Рок за преглед почиње да тече само ако је роба испоручена на правом месту. Место испоруке се одређује према споразуму страна, обичајима и пракси успостављеној између страна, а секундарно према чл. 31 БК. Ако испорука буде извршена на погрешном месту, рок за преглед не почиње да тече.¹³ Наиме, купац може да чека да му роба буде на располагању на правом месту.¹⁴ Супротно, кад купац прими робу на погрешном месту са намером да је ту користи, онда почиње да тече рок за преглед.

Рок почиње кад купац фактички дође у посед робе, односно у тренутку кад он има *de facto* могућност да робу прегледа. Некада је поред испоруке продавац дужан да изврши и додатне чинидбе (нпр. да купцу преда упутство за употребу) да би купац могао да започне са прегледом робе. У наведеном случају рок за преглед почиње да тече тек кад продавац изврши те чинидбе.¹⁵

11 CISG-online 643, Austria, *Oberster Gerichtshof*, 14 January 2002 (рок за преглед робе почиње чим је роба купцу стављена на располагање на месту испоруке); Germany, 10 February 1994, *Oberlandesgericht Düsseldorf* (рок за преглед почиње од испоруке робе) доступно на www.unilex.info; CISG-online 493, Italy, *Tribunale Vigevano*, 12 July 2000 (рок за преглед почиње да тече од испоруке робе или непосредно након тога, осим кад се недостаци могу открити тек при преради робе).

12 Видети више код К. Schmidt (Hrsg.), *нав. дело*, стр. 527.

13 CISG-online 643, Austria, *Oberster Gerichtshof*, 14 January 2002.

14 Видети више код W. Krüger, H. P. Westermann (Hrsg.), *нав. дело*, стр. 2376.

15 Видети више код С. Brunner, *нав. дело*, стр. 219; Achilles, *нав. дело*, стр. 107; P. Schlechtriem, I. Schwenzer (ed.), *нав. дело*, стр. 455; W. Krüger, H. P. Westermann (Hrsg.), *нав. дело*, стр. 2376.

Код делимичних испорука је купац дужан да прегледа појединачно сваку испоруку и рок за преглед почиње да тече посебно за сваку испоруку.¹⁶ Изузетно, ако је испоручена роба функционално повезана (нпр. испорука делова код сложених машина) и ако се тек њеним спајањем може утврдити да ли је саобразна, рок за преглед почиње да тече од тренутка кад је преглед фактички могућ тј. кад купац на располагању има цео уређај.

Ако се роба може прегледати тек кад отпочне њено коришћење у производњи, онда од тог тренутка почиње рок за преглед.¹⁷

2. Почетак рока за преглед код превремене и задоцнеле испоруке

Основно је правило да рок за преглед почиње са испоруком. При том ако испорука треба да буде извршена тачно одређеног дана,¹⁸ рок за преглед почиње од тог дана. Ако испорука треба да буде извршена у одређеном року,¹⁹ за почетак рока за преглед је меродаван тренутак извршења испоруке, а не крај рока. Поставља се питање када почиње рок за преглед кад испорука није извршена у право време, односно код превремене и задоцнеле испоруке.

Превремена испорука постоји ако продавац испоручи робу пре уговореног времена, односно пре уговореног дана или пре првог дана рока за испоруку. Поред тога, ако је уговорена испорука „на позив“ купца, превременим се сматра извршење испоруке пре дана који је одредио купац.

Код ране испоруке може бити спорно да ли рок за преглед почиње да тече од момента стварне испоруке или од тренутка кад је испорука требало да буде извршена. У теорији права међународне продаје је доминантно следеће мишљење. Ако је роба испоручена пре времена, рок за преглед почиње да тече тек од уговореног дана испоруке, односно од почетка рока за испоруку.²⁰ Наведено мишљење има основ у чињеници да превремена испорука представља повреду уговора из чл. 45(1) БК и да сходно принципу савесности купац не сме трпети додатне штетне последице. Некад је за извршење прегледа потребно извршити одређене

16 Тако С. Brunner, *нав. дело*, стр. 219.

17 Belgium, 6.10.1997, *Rechtbank van Koophandel, Kortrijk* (благовременим се сматра преглед у време отпочињања производње) доступно на www.unilex.info; CISG-online 493, Italy, *Tribunale Vigevano*, 12 July 2000.

18 Видети чл. 33(а) БК.

19 Видети чл. 33(б) и (ц) БК.

20 Видети више код W. Krüger, H. P. Westermann (Hrsg.), *нав. дело*, стр. 2379, 2380; M. Hutter, *нав. дело*, стр. 73.

припреме и могуће је да их купац није окончано у време ране испоруке. Наиме, замислимо је да се купац припремио да преглед изврши тачно одређеног дана (нпр. ангажовао је стручњаке за извршење прегледа или је изнајмио одређене машине потребне за преглед). Поред тога, код превремене испоруке је могуће да до доспелости продавац отклони недостатке поправком или испоручи исправну робу.²¹ Будући да извршење прегледа претпоставља отварање амбалаже, продавац би имао додатне трошкове и тешкоће у случају да роба треба да се превезе назад због поправке или замене.

Наведено схватање је исправно, али не представља потпуну анализу проблема. Сматрамо да је при давању одговора на ово питање неопходно утврдити да ли је купац сагласан са раном испоруком или не. Другим речима, када ће почети рок за преглед зависи, пре свега, од става купца према превременој испоруци. У случају ране испоруке са којом се купац није сагласио могу се разликовати две ситуације – кад је испорука требало да буде извршена тачно одређеног дана и кад извршење испоруке требало да уследи у одређеном, уговореном²² или разумном,²³ року. Код испоруке тачно одређеног дана рок за преглед почиње да тече од дана кад је испорука требало да буде извршена. Други случај се односи на испоруку у одређеном року. Код испоруке у одређеном временском периоду продавац, по правилу, бира кад ће испоручити робу. У том случају, ако продавац испоручи робу пре уговором или конвенцијом одређеног времена, рок за преглед почиње да тече од првог дана рока. Ако је купац овлашћен да одреди тачан дан испоруке, онда рок за преглед почиње да тече од тог дана. Међутим, ако купац не одреди време испоруке, продавац мора испоручити робу до последњег дана рока, од ког би почео да тече рок за преглед.

Ако се, међутим, продавац и купац накнадно, изричито или прећутно, сагласе са променом термина испоруке, онда рана испорука не представља више повреду уговора из чл. 45(1) БК и рок за преглед почиње од момента извршења испоруке. У пракси ће то често и бити случај, јер ће купац одлучити да прихвати испоруку робе пре уговореног рока, увек кад је то у складу са његовим потребама и интересима.

У случају задоцнеле испоруке, рок за преглед почиње у тренутку кад је испорука извршена.²⁴ Доцња са испоруком може да утиче на трајање рока за преглед јер је могуће да купцу искрсну неки други послови или да због одређених околности не може да прегледа робу оно-

21 Видети чл. 37 БК.

22 Видети чл. 33(б) БК.

23 Видети чл. 33(ц) БК.

24 Видети више код W. Krüger, H. P. Westermann (Hrsg.), *нав. дело*, стр. 2380.

лико брзо као да му је роба испоручена благовремено (нпр. одређени стручњаци за извршење прегледа нису на располагању).

3. Одлагање почетка рока за преглед

Бечка конвенција допушта у одређеним случајевима одлагање почетка рока за преглед. Да ли ће доћи до одлагања прегледа из чл. 38(2) и (3) БК зависи, пре свега, од воље купца. Он може, и поред испуњености услова за одлагање почетка рока да прегледа робу раније. Рани преглед је не само у интересу продавца, него и у интересу купца, јер он увек мора да докаже да је роба била несаобразна у време преласка ризика. Сходно томе, одлагање прегледа за купца представља додатни терет.

а) Кад према уговору о продаји роба треба да се превезе

Ако се уговором предвиђа превоз робе, преглед се може одложити до стицања робе у место опредељења.²⁵ У овом случају, иако продавац обавезу испоруке извршава предајом робе првом превозицу, почетак рока за преглед се одлаже до приспећа робе у место опредељења. Место опредељења је место на које се роба упућује у уговору у превозу. Често је место опредељења седиште купца. *Ratio* ове норме је уважавање интереса купца. Купцу у великом броју случајева неће одговорати или ће му бити немогуће да робу прегледа на месту испоруке. Сходно томе, од њега се не може очекивати и захтевати да изврши преглед при предаји робе првом превозицу.

Чл. 38(2) БК се примењује кад робу превози лице које је независно и самостално у односу на уговорне стране из уговора о продаји. Независни превозилац је привредни субјект који има правни субјективитет и који може закључити са продавцем пуноважан уговор о продаји.²⁶ Насупрот томе, ако робу превозе лица која су запослена код продавца или лица која поступају по његовом налогу, онда нема места примени чл. 38(2) БК.

Чл. 38(2) БК узима у обзир околност да самостални превозилац при преузимању робе од продавца и при издавању превозне исправе потврђује само њено спољно стање. Превозилац је дужан да утврди спољно стање робе, пре свега, у циљу ослобађања од одговорности за

25 Чл. 38(2) БК. Germany, *Oberlandesgericht Düsseldorf*, 8.1.1993, доступно на: www.unilex.info (стране су у уговору изричито искључиле могућност одлагања прегледа робе до њеног приспећа у место опредељења).

26 Сандра Фишер-Шобот, *Одговорности продавца за испоруку робе у међународном и домаћем праву*, докторска дисертација, Нови Сад, 2010, стр. 30.

недостатке које роба има у тренутку пријема на превоз. Притом превозилац не мора поседовати ни стручност ни опрему нужне за извођење прегледа из уговора о продаји. Такође, ако би због извршења прегледа било потребно отварање запаковане робе то би створило значајне трошкове и било би у супротности са обавезом продавца да упакује робу тако да она буде подобна за превоз.²⁷

Рок за преглед не почиње да тече кад купац и пре присећа робе у место опредељења, дође у посед „нечисте“ превозне исправе.²⁸ Разлози су следећи. Прво, преглед превозиоца за купца нема већи практични значај, јер је редовно у месту опредељења потребно извести детаљнији преглед да би обавештење о недостацима робе било довољно одређено.²⁹ Недостаци које констатује превозилац су по правилу крајње очигледни (нпр. разбијена оригинална стаклена амбалажа, део робе се покварио), па би постојање „нечисте“ превозне исправе могло да утиче на дужину рока за преглед, односно да га скрати. И друго, превозилац је независан привредни субјект који поступа у своје име и за свој рачун, а не у име и за рачун купца.

У теорији је доминантан став да за примену чл. 38(2) БК није важно која уговорна страна закључује уговор о превозу,³⁰ односно да се чл. 38(2) примењује и кад купац организује превоз робе али га не изводи сам.³¹

б) *Кад је роба йреусмерена или даље оййремљена*

Ако је купац у току превоза робе променио правац или је даље отпремио, а да при том није постојала разумна могућност да је прегледа, и ако је продавцу у тренутку закључења уговора била позната или му је морала бити позната могућност ове измене правца или даље отпреме, преглед робе може да се одложи до приспећа робе у ново место опредељења.³² Наведено решење представља новину у односу на УЛИС,

27 Видети више код К. Schmidt (Hrsg.), *нав. дело*, стр. 527.

28 Исто тако С. Brunner, *нав. дело*, стр. 219; Н. Honsell (Hrsg.), *нав. дело*, стр. 418; W. Krüger, Н. Р. Westermann (Hrsg.), *нав. дело*, стр. 2377.

29 Према чл. 39(1) БК обавештење о недостацима је довољно одређено ако је у њему наведена природа недостатака.

30 Видети више код R. Herber, B. Czerwenka, *нав. дело*, стр. 178; Cesare Massimo Bianca, Michael Joachim Bonell (ed.), *Commentary on the International Sales Law – The 1980 Vienna Sales Convention*, Milan, 1987, стр. 299; Н. Honsell (Hrsg.), *нав. дело*, стр. 418; W. Krüger, Н. Р. Westermann (Hrsg.), *нав. дело*, стр. 2377; P. Schlechtriem, I. Schwenzer (ed.), *нав. дело*, стр. 456.

31 Fritz Enderlein, Dietrich Maskow, *International Sales Law*, Oceana Publications, 1992, стр. 156.

32 Чл. 38 (3) БК.

јер је према чл. 38(3) УЛИС преглед могао бити одложен само ако је ствар даље отпремљена без претовара. Такво решење је било престрого и није одговарало потребама међународне трговине, јер је веома често нужно да роба у циљу даље отпреме буде претоварена. Поред тога, БК допушта одлагање почетка рока за преглед и кад је роба преусмерена у транзиту.

За одлагање почетка рока за преглед према чл. 38(3) БК неопходно је кумулативно испуњење следећих услова. Прво, потребно је да у току превоза буде промењен правац робе или да буде даље отпремљена. Друго, одлагање почетка рока за преглед робе је могуће само ако купац није имао разумну могућност да робу прегледа. И треће, нужно је да је продавцу у тренутку закључења уговора била позната или морала бити позната могућност измене правца или даље отпреме робе.

О *промени правца (die Umleitung, redirection)* можемо говорити кад роба, која се налази у транспорту буде преусмерена на друго место опредељења пре него што је стигла на првобитно планирано место опредељења. За постојање преусмерења робе није од значаја ко је наредно промену правца робе, односно да ли је до промене правца дошло по налогу купца или крајње муштерије.

Роба је *даље отпремљена (die Weiterversendung, redispach)* ако купац или од стране њега овлашћено друго лице прими робу на месту опредељења и одатле је – непосредно или након претовара – даље отпреми у ново место опредељења. Притом је неважно да ли се роба претовара или не. У пракси ће до даље отпреме робе редовно доћи кад је купац робом препродавац. Такође, могуће је да самом купцу роба треба на другом месту различитом од првобитно планираног места опредељења.³³ За чињенично стање даље отпреме није од значаја ко је узроковао даљу отпрему робе.³⁴ Даља продаја (препродаја) робе без новог превоза, која је карактеристична за малопродају, није обухваћена чл. 38(3) БК. Такође, према ставу заузетом у судској пракси за примену чл. 38(3) БК није довољна даља отпрема само дела робе.³⁵

Промена правца или даља отпрема ће водити одлагању почетка рока за преглед само ако купац није имао разумну могућност да робу прегледа. По правилу, код преусмерења робе која се налази у превозу овај услов је увек испуњен. Ово питање има значај код даље отпре-

33 Тако P. Schlechtriem, I. Schwenzer (ed.), *нав. дело*, стр. 456; W. Krüger, H. P. Westermann (Hrsg.), *нав. дело*, стр. 2378;

34 H. G. Bamberger, H. Roth (Hrsg.), *нав. дело*, стр. 2826; P. Schlechtriem, I. Schwenzer (ed.), *нав. дело*, стр. 456.

35 CISG-online 228, Switzerland, Obergericht Kanton Luzern (*Blood infusion devices case*), 8.1.1997. Према ставу суда услови за примену чл. 38(3) БК нису испуњени јер је купац даље отпремио само део, а не сву робу.

ме. Да ли је купац имао разумну могућност да прегледа робу у случају њене даље отпреме одређују конкретне околности. Свакако да је меродавно колико је времена купац имао на располагању пре него што је роба даље отпремљена,³⁶ природа и врста паковања и трошкови прегледа. Ако је роба сасвим кратко код купца пре даље отпреме од њега се не може очекивати извршење прегледа. У неким случајевима купац нема разумну могућност да робу прегледа чак и ако има на располагању довољно времена. Ако би преглед робе захтевао отварање контејнера или паковања које је потребно ради заштите робе током каснијег превоза или ако би се контејнери морали препакивати што би трајало дуго и стварало значајне трошкове, није разумно захтевати од купца да прегледа робу пре даље отпреме.³⁷ Исто важи и за случај кад би због прегледа морао да буде уклоњен жиг који потврђује оригиналност робе.³⁸ Супротно, ако купац на месту међускладиштења због прегледа робе има обавезу плаћања додатних царина, то не значи да он није имао разумну могућност да робу прегледа.³⁹

И последње, до одлагања почетка рока за преглед ће доћи само ако је у тренутку закључења уговора продавац знао или морао знати за могућност промене правца или даље отпреме робе. Из наведене формулације произлази да мора постојати позитивно знање продавца или незнање из непажње. Да ли је продавац знао или морао знати за могућност преусмерења или даље отпреме робе процењује се према стандарду просечног продавца.⁴⁰ При том није довољно да се ради о апстрактној могућности преусмерења или даље отпреме робе, него морају постојати конкретне околности које на то указују.⁴¹ Знање продавца се претпоставља ако је купац препродавац или трговац.⁴² Некад из упутстава која се односе на паковање робе произлази могућности

36 Исто тако P. Schlechtriem, I. Schwenzer (ed.), *нав. дело*, стр. 457. Видети више код Н. Honsell (Hrsg.), *нав. дело*, стр. 419.

37 P. Schlechtriem, I. Schwenzer (ed.), *нав. дело*, стр. 457. Исто тако Н. G. Bamberger, Н. Roth (Hrsg.), *нав. дело*, стр. 2826; W. Krüger, Н. P. Westermann (Hrsg.), *нав. дело*, стр. 2379; Н. Honsell (Hrsg.), *нав. дело*, стр. 419.

38 W. Krüger, Н. P. Westermann (Hrsg.), *нав. дело*, стр. 2379; P. Schlechtriem, I. Schwenzer (ed.), *нав. дело*, стр. 457.

39 CISG-online 1014, Germany, 11 April 2005, *Landgericht Frankfurt (Used shoes case)* (купац мора да зна које дажбине је дужан да плати).

40 Видети више код Н. Honsell (Hrsg.), *нав. дело*, стр. 420.

41 Germany, *Oberlandesgericht Saarbrücken*, 13 January 1993, доступно на www.unilex.info.

42 Н. Honsell (Hrsg.), *нав. дело*, стр. 420; М. Hutter, *нав. дело*, стр. 76; W. Krüger, Н. P. Westermann (Hrsg.), *нав. дело*, стр. 2378; P. Schlechtriem, I. Schwenzer (ed.), *нав. дело*, стр. 457; K. Schmidt (Hrsg.), *нав. дело*, стр. 527; Н. G. Bamberger, Н. Roth (Hrsg.), *нав. дело*, стр. 2826.

њеног преусмерења или даље отпреме нпр. кад купац захтева да роба која треба да буде превезена друмским путем буде запакована на начин да буде подобна и за превоз морем.⁴³ Као индиција за промену правца робе или њену даљу отпрему може послужити споразум страна да роба мора испунити законске услове неке треће државе.⁴⁴ Насупрот томе, према ставовима судске праксе није довољно да је продавац знао да је седиште купца у другој земљи у односу на место испоруке одређено у уговору.⁴⁵ У сваком случају најбоље је да при закључењу уговора купац изричито укаже продавцу на ову могућност. Тренутак закључења уговора се узима као релевантан, јер продавац тада може да процени да ли је спреман да сноси такав ризик. Ако продавац након закључења уговора сазна за могућност преусмерења или даље отпреме робе то није довољно за примену чл. 38(3) БК. Наравно, увек је могуће да се уговорне стране накнадно споразумеју да ће рок за преглед робе бити одложен до њеног приспећа у коначно место опредељења. И на крају, ако је у време закључења уговора продавац знао или морао знати за могућност промене правца робе или њеног преусмерења његово накнадно противљење нема правни значај.

Поставља се питање да ли је могућа примена чл. 38(3) ако је извршено више узастопних промена правца робе, односно даљих отпрема робе. Сматрамо да би била могућа аналогна примена чл. 38(3) БК, односно да уз кумулативно испуњење свих потребних услова може бити одложен почетак рока за преглед робе до њеног приспећа у коначно место опредељења. Од наведених услова, према нашем мишљењу, највише би могао бити споран субјективни услов који се односи на знање продавца. Могућност већег броја преусмерења и даљих отпрема робе значи да ће роба у транспорту провести дужи временски период и да је потребно да продавац зна да рок за преглед почиње да тече знатно касније, као и да се помера и рок за обавештавање о несаобразности.

Конвенција не регулише случај кад купчев купац робу прими на месту испоруке и онда је превози на крајње место опредељења. Поставља се питање да ли је овде могућа примена чл. 38(3) БК. Сличност са чињеничним стањем из чл. 38(3) БК се састоји у томе што ни купчев купац по правилу нема разумну могућност да робу прегледа пре даље отпреме. Према једном мишљењу, ако су испуњени остали услови из чл. 38(3) БК, рок за преглед почиње тек са приспећем робе у коначно место опредељења купчевог купца.⁴⁶

43 Видети више код R. Herber, B. Czerwenka, *нав. дело*, стр. 180. Слично W. Krüger, H. P. Westermann (Hrsg.), *нав. дело*, стр. 2378; H. Honsell (Hrsg.), *нав. дело*, стр. 420.

44 W. Krüger, H. P. Westermann (Hrsg.), *нав. дело*, стр. 2378.

45 Видети више код H. Honsell (Hrsg.), *нав. дело*, стр. 420.

46 Видети више код W. Krüger, H. P. Westermann (Hrsg.), *нав. дело*, стр. 2378.

Последње питање је да ли је купац и поред испуњености услова из чл. 38(3) БК дужан да робу бар површно прегледа. Према формулацији чл. 38(3) БК купац је у потпуности ослобођен прегледа до приспећа робе у ново место опредељења. Међутим, сматрамо да ипак постоји дужност прегледа спрам околности. Нпр. при претовару робе се редовно утврђује њена количина (мерење), ако већ у том тренутку постане јасно да постоји квантитативни недостатак, купац не би смео да чека са приговором до приспећа робе у ново место опредељења.

V Трајање рока за преглед робе

Купац је дужан робу прегледати или је дати на преглед у што је могуће краћем року, зависно од околности. Основни принцип на коме почива чл. 38 БК је да купац мора брзо прегледати робу. И УЛИС је садржао слично решење. Наиме, према чл. 38(1) УЛИС купац је дужан прегледати ствар, или је дати на преглед, у кратком року. Према неким ставовима изнетим у теорији, решење у БК и УЛИС је идентично јер ће и кратак рок из УЛИС, иако то није изричито предвиђено, бити одмеравањем према околностима.⁴⁷ Наведено се, према нашем мишљењу не може прихватити. Разлика између БК и УЛИС је видљива из енглеског текста. Наиме, док УЛИС предвиђа да преглед треба извршити промтно (*promptly*), БК захтева преглед у што је могуће краћем року према околностима (*within as short period as is practicable in the circumstances*). Дакле, решење предвиђено у чл. 38(1) БК је мање строго за купца, флексибилније и према нашем мишљењу, примереније је околностима под којима се одвија међународна трговина.

Одмеравање рока за преглед мора бити извршено у складу са *принципом разумности*. Дакле, за одређивање трајања рока за преглед робе је меродавно у ком временском року треба пажљив купац у конкретним околностима да преглед изврши на разуман начин.⁴⁸ Важно је да купац робу прегледа што је пре разумно могуће.⁴⁹

Трајање рока детерминишу објективне околности, а одређује се *in casu*. Није могуће установити опште правило о трајању рока за преглед због великог броја различитих фактора који утичу на његово трајање.⁵⁰

47 Видети више код М. Hutter, *нав. дело*, стр. 71.

48 С. Brunner, *нав. дело*, стр. 217.

49 Видети више код F. Enderlein, D. Maskow, *нав. дело*, стр. 155.

50 Видети CISG-online 485, Austria, *Oberster Gerichtshof*, 27 August 1999 (на трајање рока утиче величина привредног друштва купца, његове личне и пословне прилике, напори потребни за извршење прегледа, особине и количина робе која треба да се прегледа, правна средства која ће купац користити).

У судској пракси⁵¹ су као релевантне узимане у обзир и следеће околности: стручност купца, знање купца о потреби продавца за брзим приговором, да ли је роба прегледана пре испоруке, да ли у рок за преглед улазе и нерадни дани, сложеност робе, сложеност самог прегледа, саобразност претходних испорука и очигледност недостатака.

Иако не постоји опште правило о трајању рока за преглед робе из постојећих доктринарних ставова и из судске праксе се могу извући одређени закључци. Према ставовима изнетим у судској пракси оквирни рок за преглед је од три радна дана до недељу дана.⁵² Према доктрини, код трајне робе и код робе код које не постоје осцилације у цени примереним се сматра рок од једне до две недеље.

Од наведених оквирних вредности су дозвољена одступања када то налажу конкретне прилике. Наиме, околности које се нарочито морају уважити при одмеравању овог рока су врста и сложеност робе, врста недостатака, место налажења робе, као и могућност купца да прегледа робу. Кварљива роба (нпр. свеже воће и поврће, цвеће,⁵³ живе животиње,⁵⁴ сезонска роба⁵⁵) се мора прегледати без одлагања. С друге стране, трајна роба мора бити прегледана брзо, али се не захтева промптно поступање. Рок за преглед може трајати и неколико недеља или чак месеци кад су испоруке нарочито обимне, кад је за извршење прегледа нужно ангажовање стручњака и код сложених машина које захтевају пробни рад.⁵⁶ Дужи рок је оправдан и кад је за откривање недостатака нужна прерада робе (нпр. ткање текстила).⁵⁷

51 Видети нпр. 2008 *UNCITRAL Digest of case law on the United Nations Convention on the International Sale of Goods*, доступно на: <http://www.cisg.law.pace.edu/cisg/text/digest-art-38.html#92>.

52 Тако С. Brunner, *нав. дело*, стр. 218; Н. G. Vamberger, Н. Roth (Hrsg.), *нав. дело*, стр. 2825.

CISG-online 643, Austria, *Oberster Gerichtshof*, 14 January 2002 (ако околности конкретног случаја не указују другачије, рок за преглед треба да траје 5 радних дана, односно једну недељу); CISG-online 570, Germany, *Oberlandesgericht Koblenz*, 18 November 1999 (рок не дужи од недељу дана, чак и онда кад се ради о недостацима који се визуелно лако могу утврдити); Germany, *Amtsgericht Riedlingen*, 21 October 1994 (3 радна дана) доступно на: www.unilex.info; CISG-online 485, Austria, *Oberster Gerichtshof*, 27 August 1999 (јединствени рок за преглед робе и обавештавање продавца о несаобразности је 14 дана).

53 CISG-online 354, Germany, *Oberlandesgericht Saarbrücken*, 3 June 1998.

54 CISG-online 710, Germany, *Oberlandesgericht Schleswig-Holstein*, 22 August 2002.

55 CISG-online 162, Germany, *Amtsgericht Kehl*, 6 October 1995.

56 Видети више код С. Brunner, *нав. дело*, стр. 218.

CISG-online 179, Germany, *Landgericht Düsseldorf*, 23 June 1994; CISG-online 618, Germany, *Oberlandesgericht Oldenburg*, 5 December 2000 (рок за преглед сложене машине је 2 недеље); CISG-online 773, USA, *U.S. District Court, S.D., Michigan*, 17 December 2001 (суд је одобрио дужи рок за преглед због сложености робе).

57 Belgium, *Rechtbank van Koophandel, Kortrijk*, 27 June 1997 доступно на: www.unilex.info.

Продужење рока за преглед робе је могуће кад купац прими робу испоручену на погрешном месту, на коме нема потребну инфраструктуру за њен преглед. Одређене објективне околности, по правилу, воде продужењу рока нпр. нерадни дани у седишту купца,⁵⁸ као и ванредне околности (нпр. генерални штрајк).⁵⁹ Насупрот томе, субјективне околности (нпр. болест купца, тешкоће у пословању) не утичу на дужину рока за преглед. И последње, трајање рока може бити продужено и код прегледа робе испоручене са закашњењем.

Sandra FIŠER-ŠOBOT, PhD

Junior Faculty Member at the Faculty of Law University of Novi Sad

TIME PERIOD FOR EXAMINATION OF THE GOODS IN INTERNATIONAL LAW OF SALES

Summary

The duty to examine the goods in the international law of sales is governed by Article 38 of the 1980 UN Convention on the Contracts for the International Sale of Goods (CISG). The Convention explicitly provides that the buyer has the duty to examine the goods and sets out the time frame in which the examination should take place. This paper contains an analysis of the time frame for examination under Article 38 of the CISG.

The period for buyer's examination begins to run upon the delivery of the goods. There are two important exceptions to that basic principle. Pursuant to Article 38(2) of the CISG if the contract involves carriage of the goods, examination may be deferred until after the goods have arrived at their destination. Another special rule is contained in Article 38(3) of the CISG. The inspection of the goods can be postponed until after the goods arrive at their new destination if the goods are redirected in transit or redispached by the buyer without a reasonable opportunity for examination by him. In addition, this rule will be applied only if at the time of the conclusion of the contract the seller knew or ought to have known of the possibility of such redirection or redispach.

Article 38(1) of the CISG contains general rule that the examination of the goods must be effected "within as short a period as is practicable in the circumstances". Therefore the duration of the period within which the buyer must

58 H. Honsell (Hrsg.), *нав. дело*, стр. 416; C. Brunner, *нав. дело*, стр. 218.

59 C. Brunner, *нав. дело*, стр. 218.

examine the goods is determined by the relevant circumstances, including trade usages and previous course of dealings. It is generally accepted that the examination should be effected within one week after delivery. However, this period can be shortened or lengthened by particular circumstances.

Key words: *conformity of the goods, examination of the goods, time period for examination of the goods, CISG.*